

дакції від 11 липня 2001 року) // ВВР України. – 1994. – № 13. – Ст. 64; ВВР України – 2001. – № 43. – Ст. 214.

6. *Sharpe D. The Performing Artist and the Law.* – Sydney, 1985.

7. *Рекомендації про становище творчих працівників*, прийняті Генеральною конфедерацією ЮНЕСКО на XXI сесії в Белграді 27

жовтня 1980 р. // Авторське право і суміжні права. Законодавство і судова практика: зб. нормативних актів. – К., Юрінком Інтер, 2003. – 400 с. – С. 144–157.

8. *Цивільне право України: підручник: 2 ч.* / Д.В. Боброва, О.В. Дзера, А.С. Довгерт, В.М. Коссак, Н.С. Кузнєцова. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 784 с.

Т.С. НОВАК,

викладач

(Національний університет біоресурсів і природокористування України)

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ОХОРОНУ ПРАЦІ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Проголошення України правовою, демократичною державою висуває пріоритет людини як найвищої соціальної цінності. Разом з тим об'єктивні закони соціального співіснування людини спричинюють необхідність її участі у суспільному розподілі праці, невід'ємним атрибутом якого є індивідуальний трудовий внесок кожного учасника суспільних відносин. Тому на конституційному рівні серед низки прав і свобод людини закріплено право на охорону праці (ст. 43 Конституції України [1]), незалежно від громадянства, соціального статусу, певних переконань, роду занять, сфери економічної діяльності, в якій вона реалізує свої здібності. Водночас існують притаманні певним галузям економічної діяльності відмінності в реалізації права на охорону праці, зумовлені об'єктивними чинниками.

Однією з таких галузей є сільське господарство, що має ряд структурних, організаційних і технологічних особливостей, які накладають свій відбиток на реалізацію конституційного права особи на належні, безпечні та здорові умови праці, тобто на охорону праці. Водночас існує ціла низка проблемних питань які негативно впливають на ступінь дотримання права на охорону праці осіб у цій сфері.

Насамперед в результаті реформування аграрного сектору була майже повністю зруйнована існуюча за часів СРСР система управління охороною праці, з'явилися нові організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств (фермерські господарства, сільськогосподарські кооперативи), особливості діяльності яких не в повній мірі враховані в Кодексі законів про працю [2], Законі України «Про охорону праці» [3] та нормативних актах, прийнятих для його виконання. Так, незважаючи на вказівку у ч. 2 ст. 3 Кодексу законів про працю про те, що гарантії щодо охорони праці надаються в порядку, передбаченому законодавством про працю, останнє орієнтоване в першу чергу на врегулювання відносин найманої праці і не враховує особливостей застосування праці, заснованої на членстві у фермерських господарствах, сільськогосподарських кооперативах.

Крім того, сільськогосподарському виробництву на даний час притаманне старіння основних фондів, зростаюча кількість фізично зношеного і морально застарілого обладнання, машин і механізмів, що не відповідають безпечним умовам праці, незабезпеченість працюючих засобами індивідуального захисту, значне послаблення виробничої

дисципліни. Характерними технологічними особливостями сільського господарства є сезонність, нерівномірна завантаженість працюючих протягом року, виконання робіт (скажімо в рослинництві) на великих територіях, під впливом можливих несприятливих погодних умов, постійний вплив фізичних, хімічних, біологічних, психофізіологічних, нервово-психічних шкідливих та небезпечних виробничих факторів.

Нарешті в умовах ринкової економіки пріоритетом власників сільськогосподарських підприємств часто є отримання прибутку за рахунок зниження витрат, в тому числі і на організацію належного рівня охорони праці. Як наслідок сільське господарство являється однією з найнебезпечніших галузей матеріального виробництва. Посилюється така ситуація недосконалістю нормативно-правового регулювання охорони праці в сільському господарстві. Причини цьому криються у застарілості, колізійності відповідних правових норм, переобтяженості надмірною кількістю галузевих нормативних актів, що зрештою призводить до ускладнення ефективного функціонування механізму правового регулювання у цій сфері.

Ведучи мову про стан правового забезпечення охорони праці за основними галузями сільського господарства варто зазначити, що у тваринництві на даний час по-перше, не регламентовані вимоги щодо охорони праці в козівництві, кролівництві та шовківництві; по-друге, вимоги щодо охорони праці у вічарстві, конярстві та бджільництві потребують удосконалення у зв'язку з застарілістю положень «Правил охорони праці в сільськогосподарському виробництві» [4]; по-третє, вимоги щодо охорони праці в рибництві, встановлені нормативним актом, прийнятим в 1979 р. (!) («Правилами з техніки безпеки і виробничої санітарії на рибоводних підприємствах і внутрішніх водоймищах НПАОП 05.2-1.11-79» [5]), також не відповідають сучасним реаліям; по-четверте, відносно недавно прийняті нормативні акти з охорони праці у свинарстві [6], скотарстві [7], птахівництві [8] та звірівництві [9] теж потребують доопрацювання через наявність в їх текстах відсилань на нечинні документи (СНіП та ін.); по-п'яте, неправильним є закріплення сфери дії переважної більшості галузевих

нормативних актів із охорони праці у тваринництві тільки на найманих працівників.

Щодо галузі рослинництва, то даний час основним галузевим актом із охорони праці в цій галузі є «Правила охорони праці в сільськогосподарському виробництві», які містять посилання на 28 нечинних нормативних актів, тобто в будь-якому разі потребують перегляду та доопрацювання й на сьогодні не забезпечують належного правового підґрунтя для організації охорони праці в сільськогосподарських підприємствах галузі рослинництва. Викликає зауваження і виокремлення в окремий нормативний акт вимог безпеки праці під час виконання робіт у захищеному ґрунті [10], оскільки рослинництво як вид економічної діяльності включає в себе і вирощування сільськогосподарських культур у закритому (захищеному) ґрунті, тобто в теплицях. Крім того, аналіз змісту «Правил безпеки праці під час виконання робіт в захищеному ґрунті» НПАОП 01.1-1.02-01 показує, що з 63 нормативних актів, на які посилається даний документ, 11 на даний час є не чинними. Звернімо увагу також на застарілість нормативних актів у сфері правового регулювання застосування мінеральних добрив, якими регламентуються питання Це насамперед СП 1049-73 (ДНАОП 0.03-1.08-73) «Санітарні правила по зберіганню, транспортуванню і застосуванню мінеральних добрив у сільському господарстві» та «Правила техніки безпеки при роботі з водним аміаком (аміачною водою)» НПАОП 01.41-1.07-63. Прийняті відповідно у 1973 р. та 1963 р., ці нормативні акти, очевидно, потребують перегляду.

Отже, з метою підвищення рівня захищеності працюючих у сільському господарстві, зниження рівня виробничого травматизму, підвищення ступеня реалізації права на охорону праці осіб, зайнятих на роботах у сільському господарстві в першу чергу варто приділити увагу удосконаленню правової бази, яка створює підґрунтя для ефективного механізму правового регулювання охорони праці у сільському господарстві.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. *Кодекс законів про працю України*: затв. Законом УРСР від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Дод. до № 50. – Ст. 375.

3. *Про охорону праці*: Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.

4. *Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві*. – К.: Форт, 2001. – 384 с.

5. *Про затвердження Правил з техніки безпеки і виробничої санітарії на рибоводних підприємствах і внутрішніх водоймищах* [Електронний ресурс]: наказ Мінрибгоспу СРСР від 1 листопада 1979 р. № 5. – Режим доступу: <http://normativ.com.ua>

6. *Про затвердження Правил охорони праці в тваринництві. Свинарство*: наказ Держнаглядохоронпраці України від 6 грудня 2004 р. № 269: [Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 лютого 2005 р. за № 227/10507] // Офіційний вісник України. – 2005. – № 8. – Ст. 454.

7. *Про затвердження Правил охорони праці в тваринництві. Велика рогата худоба*: наказ Держнаглядохоронпраці України від 6 грудня 2004 р. № 268: [Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 лютого 2005 р. за № 227/10506] // Офіційний вісник України. – 2005. – № 8, 11 берез. – Ст. 453.

8. *Про затвердження Правил охорони праці в птахівництві*: наказ Держгірпромнагляду від 6 жовтня 2008 р. № 213: [зар. в Міністерстві юстиції України 3 листоп. 2008 р. № 1067/15758] // Офіційний вісник України. – 2008. – № 86, 21 листоп. – Ст. 2904.

9. *Про затвердження Правил охорони праці для господарств звірівництва* [Електронний ресурс]: наказ Комітету по нагляду за охороною праці від 27 травня 1998 р. № 96. – Режим доступу: www.liga.net.

10. *Правила безпеки праці під час виконання робіт в захищеному ґрунті*: НПАОП 01.1-1.02-01 (ДНАОП 2.1.10-1.01-01) [Електронний ресурс]: [затв. Наказом Мінпраці України від 20 квітня 2001 р. № 184]. – Режим доступу: <http://normativ.com.ua>

М.І. СМОКОВИЧ,

кандидат юридичних наук, суддя, секретар Пленуму Вищого адміністративного суду України

ВИБОРИ ЯК СПОСІБ ЗАМІЩЕННЯ ПОСАД В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Відповідно до статті 43 Конституції, проблеми застосування якої ми сьогодні обговорюємо, кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працюю, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується, а держава повинна створити умови для повного здійснення громадянами права на працю [1].

Статтею 38 Конституції України встановлено, що громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого само-

врядування. При цьому громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування.

Особливою, гібридною формою практичної реалізації процитованих мною норм є можливість зайняття громадянами України виборних посад в системі органів місцевого самоврядування.

Правові, організаційні, матеріальні та соціальні умови реалізації громадянами України права на службу в органах місцевого самоврядування, загальні засади діяльності посадових осіб місцевого самоврядування, їх